

THE PROFESSIONAL CONFIDENTIALITY OF A PSYCHOLOGIST AND THE OBLIGATION TO DENOUNCE UNDER ART. 240 OF THE PENAL CODE

Maciej BOCHENSKI

Kraków Bar Association, Poland

Abstract

Confidentiality is without doubt one of the most important principles when practising the profession of a psychologist. Apart from ethical codes, the law also guarantees quite solid protection of the professional secrecy of psychologists, including penalties for breaking the confidentiality rule. However, the same law (Polish Criminal Code), after a recent amendment, requires and forces psychologists (among others) to break the above mentioned rule in the case of having credible information about specified crimes. In such a case, the psychologist is obliged to reveal information about the client and report him/her to law enforcement authorities. The aim of this article is to analyze (on the basis of legal regulations) the relation between such a duty (and the public safety rule which is stipulated as the root of this obligation) and the confidentiality rule, to provide an answer as to which of the above-mentioned values is – in the light of Polish law – of paramount importance and which one has precedence. Such an interpretation can be helpful for psychologists to decide how to resolve conflicts between professional discretion and legal duties to report crimes.

Keywords

Confidentiality; Psychology; Psychotherapy; Ethics; Criminal law.

Received 12 February 2018; accepted 21 March 2018

The statement that one of the paramount principles of professional deontology in the profession of the psychologist is the duty to maintain professional secrecy seems to be a truism. Similarly to the case of other professions of public trust, data which are extremely sensitive, and with which the psychologist becomes acquainted in the course of practising their profession, should be appropriately protected against disclosure (Jenkins, 2005; Younggren, Harris, 2008; Hudson-Allez, 2004; Gavaghan, 2007; Popiel, Pragłowska, 2008; Bednarek, 2016).

The issue of professional secrecy remains one of the central issues of the psychologist's ethics, irrespective of which sphere of psychological activity the psychologist focuses their professional activity in. It is worth mentioning, for example, the Code of Eth-

ics and Professional Conduct for Psychologists of the Polish Psychological Association, in which in Art. 21, the principle is stated that “a psychologist is bound to observe professional secrecy”. This rule is further presented in greater detail in Art. 21, 23 and 24 of the aforementioned normative act (Code of Ethics and Professional Conduct PTP, 2005). It is also important to mention the Code of Ethics for Psychotherapists of the Polish Psychiatric Association, which states in Chapter 4 (Art. 4.1. to 4.9.) – which establishes the principles of professional secrecy – that “the therapist has a duty to ensure the confidentiality of a psychotherapeutic meeting” and indicates further aspects of the psychotherapist's conduct in the matter of observing the confidentiality of therapeutic meetings (Code of Psychotherapists PTP, 2015).

Similarly, the Code of Ethics of the Polish Association for Cognitive and Behavioural Therapy (*PTTPB*) states in Chapter II point 12 that “The cognitive or behavioural psychotherapist is obliged to keep secret any information obtained from a patient in the course of psychotherapy. In particular, s/he cannot disclose to third parties without the consent of the patient: the fact that the patient remains in therapy, the course and content of the therapeutic process, data about the mental state of the patient, data on prognoses and progress in treatment” (*PTTPB* Code of Ethics), whilst in Chapter II point 14 that “Waiving of confidentiality is acceptable only in the case of protection of the higher good: e.g., if there is supposition of serious threat to health or life of the patient and other people. Confidentiality may then be waived only in relation to appropriate persons or institutions” (*PTTPB* Code of Ethics). Chapter V point 1.2 of the discussed normative act also introduces a duty to observe professional secrecy by the supervisor-didactic of the *PTTPB*.

In the literature, it is emphasized that professional secrecy constitutes the foundation for the practice of the psychologist’s profession. Trust is based on (observance of) this principle, which is essential in the relation of the psychologist with the client/patient, especially in the case where psychotherapy is being provided by the psychologist (Popiel, Pragłowska, 2008; Fedorowicz, 2013; Younggren, Harris, 2008; Jenkins, 2005; Bednarek, 2016). Only the unwavering conviction of the client (patient) that none of the information conveyed to the psychologist (except in cases of threat to health and life) will be disclosed, gives a chance for realisation of the goals and tasks of psychotherapy, as well as other actions undertaken by the psychologist (Popiel, Pragłowska, 2008; Fedorowicz, 2013; Younggren, Harris, 2008; Gavaghan, 2007; Bednarek, 2016).

Independent of the regulation of the professional confidentiality of the psychologist as a principle of professional ethics and deontology, this issue has not escaped the notice of the Polish legislator (Świtała, 2014a, 2014b, 2014c), who by statutory regulations has stipulated the obligation of professional discretion – in Art. 14 of the Act of 8 June 2001 on the profession of psychologist and professional self-government of psychologists (*UoZPSZP*, 2001), in Art. 50 of the Act of 19 August 1994 on the protection of mental health, consolidated text – 5 April 2017 (*UoOZP*, 2017) and Art. 14 of the Act of 6 November 2008 on patients’ rights and the Patient Ombudsman, consolidated text – 8 June 2017 (*UoPPRPP*, 2017). It is worth mentioning the cited provisions here in full. In accordance with Art. 14 of the first of the mentioned normative Acts:

- “1. The psychologist is obliged to keep secret information related to the client, which has been obtained in connection with the practice of his/her profession.
2. The obligation to maintain professional secrecy cannot be limited in time.
3. The provision of § 1 shall not apply where:
 - 1) The health or life of the client or other persons is seriously threatened,
 - 2) Acts so provide.”

In turn, in the light of Art. 50 *UoOZP*:

- “1. Persons performing activities covered by this Act are obliged to keep secret everything of which they become aware in connection with performing these activities, pursuant to separate provisions, and furthermore in compliance with the provisions of this chapter”. The provision Art. 50 § 2 of the cited Act, to which the reader must refer, in turn provides for exceptions to the principle stated in Art. 50 § 1.

Art. 14 § 1 *UoPPRPP*, which is perceived as the basis for keeping professional secrecy by medical professionals – which is not regulated by a separate law (Świtała, 2014b) – introduces the principle that “medical professionals are obliged to keep confidential information related to the patient, in particular to the state of health of the patient”, whilst in further provisions (§ 2–4), it introduces possible and legally permissible exceptions to the discretionary principle.

It is also important to note that the professional confidentiality of a psychologist, as a legally protected secret, is also protected in formal proceedings – civil, administrative and criminal – allowing a person to at least refuse to answer a question, and in certain cases, also to refuse to testify. Confidentiality may also be legally protected by an absolute prohibition of evidence relating to questioning a defined category of people who are obliged to uphold professional secrecy.

In this context, it is worth recalling Art. 261 § 2 of the Civil Procedure Code, in accordance with which “A witness may refuse to answer a question posed to him, if the testimony could expose him or his family or close friends, (...) to criminal liability, disgrace or severe and direct material damage, or if the testimony could be linked with violation of a significant professional secret. A priest (clergyman) may refuse to testify about facts entrusted to him in confession”. In turn, in the light of Art. 82 of the Code of Criminal Procedure “Witnesses may not be:

- 1) Persons incapable of perceiving or communicating their perceptions;
- 2) Persons obliged to keep secret information that is confidential for circumstances covered by confidentiality, if they have not been released from the obli-

gation to uphold this confidentiality in accordance with the applicable regulations;

- 3) Priests (clergymen) – in relation to facts covered by the confidentiality of confession (seal of the confessional), whilst Art. 83 § 2 of the same act establishes a similar principle to that in civil proceedings that a witness may refuse to answer a question, if the answer could expose him or his relatives or close friends mentioned in § 1 to criminal liability, disgrace or direct material damage or cause a violation of the obligation to uphold legally protected professional confidentiality.”

However, in criminal proceeding on the basis of Art. 180 of the Code of Criminal Procedure:

“§ 1. Persons obliged to uphold (...) confidentiality linked with practising their profession or performing a function may refuse to testify concerning circumstances to which this obligation applies, unless the court or prosecutor, in the interests of the administration of justice, releases such people from the obligation to uphold confidentiality, if special laws do not provide otherwise (...).” Art. 180 § 2 of the Code of Criminal Procedure, however, provides for a procedure for exemption from professional confidentiality of, amongst others, lawyers and medical doctors, and conditions for making use of this exemption. The content of the mentioned provision – in conjunction with regulations of the Civil Procedure Code and the Code of Criminal Procedure – indicates that it is precisely in criminal proceedings, due to the importance of the principle of material truth, that there exists the relatively broadest possibility of gaining access by procedural bodies to data and information covered by professional secrecy (Grzegorzczak, 2014; Skorupka, 2018; Paprzycki, 2013; Razowski, 2010). It is worth mentioning in this context that the Constitutional Tribunal has also referred to the concept of the interests of the administration of justice. The Constitutional Tribunal deemed that “in a conflict of two values: the interests of the administration of justice and the interests of the client entrusting his proxy (plenipotentiary) with confidential information, the latter cannot be given absolute precedence.” That is why the Constitutional Tribunal stated that Art. 180 § 2 Code of Criminal Procedure allows legal advisers to be exempted from professional confidentiality and is consistent with Art. 2, Art. 17, Art. 31 § 3, Art. 41 § 1, Art. 45 § 1, Art. 49 and Art. 51 § 2 of the Constitution of the Republic of Poland (Judgment of the Constitutional Tribunal of 22.11.2004, *SK 64/03*, Journal of Laws No. 255, item 2568). The position of the Constitutional Tribunal – although

difficult, and perhaps even impossible to accept (for example, by the lawyers’ milieu, Warylewski, 2015), allows us to infer about the possible interpretation of similar conflicts of values in the case of psychologists.

At the same time, however, it is necessary to point out the absolute prohibitions of evidence (prohibitions of questioning), which in certain cases may concern psychologists. Art. 199 of the Code of Criminal Procedure establishes such a prohibition in the case of experts, in regard to statements submitted by an accused person before an expert concerning the offence s/he is charged with (Skorupka, 2018; Boratyńska, Górski, Sakowicz, 2012; Hofmański, Sadzik, Zgryzek, 2011), whilst Art. 52 *UoOZP* – in relation to persons obliged to keep confidentiality regarding a statement by a person against whom activities (proceedings) have been initiated (on the basis of a given Act) concerning the commitment by said person of a prohibited act under the threat of punishment. The mentioned prohibition is applied appropriately to medical doctors acting as experts. In the context of the latter provision – to some extent conflicting with the above mentioned position of the Constitutional Tribunal – it is worth indicating the Decision of the Supreme Court – Criminal Chamber of 20 April 2005 reference *akt IKZP 6/05*, in which it was stated that “The provision of Art. 52 § 1 of the Act of 19 August 1994 on Mental Health Protection concerns every person that performs activities specified in this Act; it establishes an absolute prohibition of evidence, being a special provision in relation to the provisions of Art. 180 of the Code of Criminal Procedure, and therefore such a person cannot be questioned as to the circumstances provided for in Art. 52 § 1, even if s/he expresses readiness to disclose this type of professional secret.”

It is also worth mentioning that the professional confidentiality of a psychologist is not only legally guaranteed, but mechanisms have also been created that provide for the responsibility of a psychologist for breaching professional confidentiality.

Criminal law regulations should be considered the most far-reaching: Art. 266 of the Penal Code penalizes disclosure of legally protected professional secrets. It is thus worth indicating that “Whoever, contrary to the provisions of the Act or the obligation taken upon him/herself, discloses or makes use of information, with which they have become acquainted in connection with a function performed, work performed, public, social, economic or scientific activity, shall be subject to a fine, or a penalty of restriction of liberty or deprivation of liberty up to 2 years”. Although prosecution of the indicated act occurs at the request of the

injured party, there is no doubt that a psychologist disclosing information about his/her client/patient, which s/he has become acquainted with in the course of his/her professional activity, is exposing him/herself to criminal liability (Świtała, 2014a).

Civil law liability should also be regarded as comparably severe – although perhaps of a lower weight. The doctrine draws attention to the cumulative nature of claims under Art. 4 § 1 *UoPPRPP* and Art. 448 of the Penal Code, as well as to the possibility of making use of non-material means of protection of personal rights provided for under Art. 24 of the Penal Code, when breaching confidentiality compromises someone's personal rights (Świtała 2014a). Besides the indicated civil liability procedures, it is also possible to claim compensation on the basis of Art. 415 of the Civil Code in the event of material damage as a result of failure to observe the rigours of protection of medical professional secrets (Olejniczak, 2010; Wild, 2001; Kolasiński 2002). If, however, the obligation to maintain confidentiality is treated as an element of the agreement between the client and the psychologist, then disclosing information encompassed by confidentiality may potentially be linked with liability for compensation (damages) for non-fulfilment of obligation based on the principle of Art. 471 of the Civil Code.

Disciplinary sanctions should also be mentioned – these may be imposed on a person who has treated data that is subject to protection carelessly or, for example, even insufficiently protected such data. This is clearly indicated by documents of associations monitoring the correct practice of the psychologist's profession – for example the Statute of the Polish Society for Cognitive and Behavioural Therapy (Statute of the *PTTPB*, 2016), as well as the Statute of the Polish Psychological Association (Statute of the *PTP*, 2005) and the Regulations of the Collegiate Court of the Polish Psychological Association (Regulations of the *PTP* Court, 2015) can be mentioned in this respect.

From the point of view of legal regulations, the professional confidentiality of a psychologist in Poland thus appears to be a well-secured principle of the work of a psychologist. Sometimes, however, psychologists encounter problems in their work that are difficult to solve – linked with the necessity to take a decision as to whether to give precedence to professional confidentiality or to breach that confidentiality in the interest of other values (Gavaghan, 2007; Koocher, 2003; Younggren, Harris, 2008; Kuo, 2009). Since life experience teaches us that legal regulations do not provide solutions to every possible social situation – especially in the case of ethical dilemmas or, more broadly,

conflicts of values – the above mentioned regulations do not help to resolve these doubts at all. Many publications have been devoted to ways of solving similar dilemmas, and, furthermore, developing methods of solving them constitutes one of the elements of educating psychotherapists (Gavaghan, 2007; Koocher, 2003; Younggren, Harris, 2008; Hudson-Allez, 2004; Greenberg, Buchbinder, Witztum, 2012; Gray, 2006; Popiel, Pragłowska, 2008; Fedorowicz, 2013).

Situations in which ethical dilemmas arise that almost “pin the psychologist against a wall” – related to the legal obligation to disclose a professional secret – are much more serious. That is how Art. 240 of the Penal Code, sometimes even referred to as the “obligation to denounce”, may be perceived (Stefański, 2017; Królikowski, 2017; Plebanek, Rusinek, 2007). Under the wording that was legally binding until 13 July 2017, due to the subject scope of the obligation to report a crime, the problem linked with the possible need to disclose a breach of professional confidentiality on the basis of Art. 240 Penal Code was perceived as relatively minor (Fedorowicz, 2013). As was indicated, it was quite rare for a psychologist to have to deal with acts that would fulfil the hypothesis (criteria) of the discussed provision, and thus trigger the obligation of denunciation (Fedorowicz, 2013).

The situation became problematic to the extent that certain sexual crimes were included in the version of Art. 240 of the Penal Code after amendment, in force from 13 July 2017: gang rape, so called paedophilic and incestuous rape, and rapes with particular cruelty (Art. 197 § 3 and § 4 Penal Code), sexual exploitation of helplessness (Art. 198 Penal Code) and sexual relations with a minor below 15 years of age (Art. 200 Penal Code). If we consider that consensual sexual relations between two persons: a seventeen-year-old boy and a girl of slightly less than 15 years (persons “going out with each other”) fulfils the criteria of the type of crime under Art. 200 of the Penal Code (Mozgawa, Budyn-Kulik, 2006; Beisert, 2011; Bocheński, 2016; Hall, Hall, 2007; Seto, 2004, 2008, 2009; Warylewski, 2006a, 2006b, 2007), and that from the point of view of the criteria (hallmarks) of the type of crime under Art. 200 of the Penal Code, the perpetrator of such a crime does not have to be a “paedophile” as understood in medical diagnostic classifications (Mozgawa, Budyn-Kulik, 2006; Beisert, 2011; Bocheński, 2016; Warylewski, 2006a, 2006b, 2007), the question as to whether Art. 240 of the Penal Code significantly waives the obligation of a psychologist to maintain secrecy becomes very current.

Moving away from any particular case, one should in general ask about the scope of criminalization in

the case of Art. 240 of the Penal Code, and above all about the attitude to the obligation to maintain professional confidentiality. Should the value in the form of the trust necessary for the proper practice of one's profession or the principle of loyalty to the client/patient have limitations in a conflict with other values, or for the good of the so-called "administration of justice"? It should be pointed out that in the doctrine there are no major doubts as to the fact that it is the latter that is the main legal interest (value) protected by Art. 240 Penal Code. "The interest (value) protected (by Art. 240 Penal Code – my own note, MB) is the interest of the administration of justice expressing itself in making efforts to ensure that every attack on legal interests (values) protected by provisions mentioned in Art. 240 § 1 of the Penal Code should be detected, and the perpetrator apprehended" (Szewczyk, 2006; Królikowski, 2017; Mozgawa, 2016; Piórkowska-Flieger, 2015; Razowski, 2014). It is indicated, although as an additional object of protection, that in cases of notification of a punishable preparation of or attempt at (a crime), such a notification may be an interest (value) protected by the provision mentioned in Art. 240 of the Penal Code (Królikowski, 2017; Szewczyk 2006). When analysing the discussed issues, one cannot fail to ask the question (although the answer is outside the scope of this article), as to whether it is appropriate for the legislator to "transfer" the responsibility for detecting crimes onto the citizen, especially onto persons of public trust, obliged by virtue of their profession to maintain professional secrecy. Is this not an expression of weakness on the part of law enforcement agencies and the administration of justice? It is also impossible not to notice a certain inconsistency on the part of the legislator – for, on the one hand, the legislator safeguards the professional confidentiality of the psychologist with appropriate legislative regulations and imposes various sanctions for its violation, and on the other hand, the legislator broadens the catalogue of acts covered by the legal "obligation to denounce", increasing the potential range of situations in which the psychologist will have to face a conflict between fulfilling obligations under Art. 240 of the Penal Code and the principle of non-disclosure of professional secrets. Just as an aside – as a sort of *de lege ferenda* postulate – one may point out that to a certain extent, psychologists (especially those practising psychotherapy) carry out activities in which they enjoy almost the same trust from their client as a lawyer or priest. It is therefore worth considering – in the face of a changing world and, it would seem, a growing need for psychological help – ensuring analogous safeguarding of professional confidentiality for psychologists, at least

in the same way as for lawyers and priests (see Art. 199 of the Code of Criminal Procedure). For the essence of services provided by a psychotherapist is trust and a sense of security, which is conducive to revealing even the most intimate or hidden details (Popiel, Pragłowska, 2008), just as in the case of a law firm or confessional.

The above considerations inevitably lead to the need to answer or at least to attempt to answer the question as whether, in light of having acquired reliable information about one of the offences listed in Art. 240 of the Penal Code in the course of practising their profession, a psychologist should give precedence to obligations arising from this law and at the same time protect him/herself against the risk of criminal liability, or comply with perhaps the most important rule of ethics and professional deontology and not reveal such information to law enforcement (prosecution) authorities. Should the decision in this matter depend on the type of act which the psychologist has become aware of? In the context of a situation where a psychologist may find out that his slightly over 17-year-old client is having sexual relations with his not quite 15-year-old girlfriend, the above question becomes more current. For while the conflict of values presents itself differently in the case of knowledge of a planned terrorist attack, the above described case (of the 17-year-old and the under 15-year-old), constituting a crime under Art. 200 of the Penal Code – and this is a fairly frequent form of this crime (Mozgawa, Budyn-Kulik, 2006; Beisert, 2011; Bocheński, 2016) – is more difficult to assess unequivocally from the perspective of this dilemma. For there are serious doubts as to whether – including from the perspective of biology or developmental psychology (Bocheński, 2016) – there really is a significant attack on any legal interests (values) in the described situation, and, in particular, whether there is a threat to the health of the "victim" (Bocheński, 2016; Gardocki, 2010; Kunicka-Michalska, Wojciechowska, 2001; Bielski, 2008; Filar, 2002, 2010). It is difficult to determine whether professional secrecy should be ascribed absolute value *in abstracto*, but, in turn, it is impossible not to notice that an attempt to define borders and distinctions between particular acts (offences) which a psychologist may find out about, will lead to further complications in terms of the criterion of demarcation.

In attempting to answer the question: "how to proceed in such a situation ...?", it should be pointed out that statutory regulation of the professional confidentiality of a psychologist by definition indicates that it is not absolute confidentiality.

In the doctrine of criminal law, however, there has been a dispute over the obligation of denunciation incumbent upon lawyers (and as a consequence, to some extent, also on other public trust professionals obliged to maintain professional secrecy), who have obtained information about one of the acts (offences) described in Art. 240 § 1 of the Penal Code in connection with the provision of legal advice. According to some, lawyers are released from their obligation (Gardocki, 2008; Szewczyk, 2006; Kunicka-Michalska, 2005), whilst according to others – they are not (Marek, 2010; Zgoliński, 2016). The first view seems to be more justified. For it is rightly observed – and not only in relation to advocates (barristers), but also legal advisers (solicitors), medical doctors, journalists, etc., that professional discretion should take precedence when in conflict with the interests of the administration of justice, and the conflict between the obligation to maintain professional confidentiality and the obligation of denunciation under Art. 240 § 1 of the Penal Code should be settled in favour of the former. It follows from the overall procedural regulation that the legislator generally gives priority to professional discretion (Plebanek, Rusinek, 2007; Dukiet-Nagórska, 2002).

In the literature – in relation to the legal situation of the psychologist – the view has been expressed that in such a case “it should be accepted as a principle that notification of a crime having been committed against a patient must be based on the consent of the injured patient” and such a denunciation is in no way the obligation of a medical professional. If, on the other hand, the perpetrator is the patient, who has been injured in the course of an attack on another person, then the medical doctor is bound by professional secrecy towards him/her “completely” (Dukiet-Nagórska, 2002; Światała, 2014a, 2014b, 2014c).

In the doctrine, an argument for systemic interpretation is also raised – that the provisions of Art. 180 § 1 and 2 of the Code of Criminal Procedure leave no doubt as to the primacy of professional confidentiality over the interests of the administration of justice. This hypothesis is reinforced by arguments stemming from the constitutional principal of proportionality (Art. 31 § 3 of the Constitution of the Republic of Poland), which only allows limitation of the exercise of constitutional freedoms and rights when it is necessary for the security of the state, public order, environmental protection, health and public morality or freedom and rights of other persons. From this regulation, it can be concluded that, as a rule, when professional discretion is in conflict with the interests of the administration of justice, the former should have priority and only

exceptionally can it be sacrificed for the purposes of a criminal trial (Boratyńska, Górski, Sakowicz, 2014; Grzegorzczak, 2014; Hofmański, Sadzik, Zgryzek, 2011; Paprzycki, 2013; Plebanek, Rusinek, 2007; Rusinek, 2017).

Returning to the basic provision setting out the professional confidentiality of a psychologist:

- “1. The psychologist is obliged to keep confidential information linked with the client, acquired in connection with practising his/her profession.
2. The obligation to maintain professional confidentiality may not be limited in time.
 3. The provision of § 1 is not applied where:
 - 1) The health or life of the client or other persons are threatened seriously,
 - 2) The Acts so provide.”

In the case of each of the acts (offences) listed in Art. 240 of the Penal Code, for which the condition of “serious threat to health or life of the client or other persons” is at the same time fulfilled, it may be indicated that Art. 14 § 3 point 1 of the Act on the profession of psychologist and professional self-government of psychologists (*UoZPSZP*) gives an independent basis for waiving of the obligation to uphold confidentiality. In all “borderline” cases, such as that of the seventeen-year-old boy with the under fifteen-year-old girl, the answer to the following question will be key: does Art. 240 of the Penal Code fulfil the hypothesis allowing waiving of the obligation to maintain professional secrecy by a psychologist referred to in Art. 14 § 3 point 2 *UoZPSZP*? Does the clause “the Acts so provide” contained in this provision relate only to provisions which directly exclude the obligation to maintain professional secrecy, referred to in Art. 14 § 1 *UoZPSZP*, or does this clause encompass all those cases in which the provisions of an Act (obligations or prohibitions imposed by these provisions) are incompatible with the obligation referred to in Art. 14 § 1 *UoZPSZP*?

Given the fact that a basic principle in the practice of the profession of psychologist is maintaining confidentiality, whilst waiving it (including on the basis of Art. 14 § 3 point 2 *UoZPSZP*) should be seen as an exception, then in accordance with principles of interpreting the law, this exception should be interpreted restrictively. Therefore, it seems legitimate that the provision of the (given) Act referred to in Art. 14 § 3 point 2 *UoZPSZP* should directly waive the obligation to maintain secrecy, as is the case in Art. 6 § 4 of the Act of 26 May 1982, the Law on the legal profession (bar), which reads as follows “The obligation to maintain professional secrecy does not concern information made available on the basis of provisions of the Act

of 16 November 2000 on counteracting money laundering and financing terrorism (Journal of Laws 2017, item 1049) – to the extent specified in these provisions.” Independently of a critical assessment of the above mentioned provision (there is not enough time or space for it in this publication), it (this provision) should be indicated as an example of a regulation which fully addresses the discussed problem – i.e., it waives a strictly defined and explicitly indicated obligation, where “Acts so provide”. The provision of Art. 240 of the Penal Code does not provide for such a directly expressed waiving of professional confidentiality; thus it seems that the point expressed in Art. 14 § 3 point 2 *UoZPSZP* does not concern such a situation.

The author of this publication concurs with the position that the obligation imposed by Art. 240 of the Penal Code does not waive the professional confidentiality of the psychologist in those cases in which the regulations establishing this confidentiality (see Art. 14 *UoZPSZP*) do not give grounds for its waiving. However, it should be pointed out in the strongest possible terms that the opposite view also exists (Marek, 2010; Zgoliński, 2016). Furthermore, the judgment of the Constitutional Tribunal cited above suggests that it is also possible that there could be a ruling along these lines. It is beyond all doubt that a case (involving such an issue) – for safety and certainty – would require the interpretational intervention of the Supreme Court.

Finally, it is worth noting that the recent amendment to the provision of Art. 240 of the Penal Code should be assessed negatively inasmuch as it was supposed to herald a further broadening of the catalogue of acts (offences) covered by the legal obligation of denunciation. The example of the 17-year-old and the (almost) 15-year-old already shows that even in its present form there may be situations in which for the psychologist – from the point of view of principles of ethics and professional deontology – it will not be at all obvious whether there are grounds for exemption from the obligation to maintain confidentiality, although from the formal point of view, the law requires such a psychologist to report a crime. Law enforcement and administration of justice bodies have at their disposal, it would seem, a sufficient arsenal of resources to allow detection and prosecution of perpetrators of crimes, so that there is not an absolute necessity to resort to requests for information from society – in particular from that part of society which is legally obliged to maintain professional secrecy.

References

1. Augustynowicz, A. (2008). Tajemnica zawodowa lekarza a współdziałanie z organami ścigania. *Prawo i Medycyna*, 4, 83–98.
2. Bednarek, D. (2016). *Zawód psycholog. Regulacje prawne i etyka zawodowa*. Warszawa: PWN.
3. Beisert, M. (2011). *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*. Sopot: GWP.
4. Bielski, M. (2008a). Komentarz do art. 197 kk. (In) A. Zoll (Ed.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz. Tom II* (pp. 571–631). Kraków: Zakamycze.
5. Bielski, M. (2008b). Wykładnia znamion „obcowanie płciowe” i „inna czynność seksualna” w doktrynie i orzecznictwie sądowym. *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, 1, 211–228.
6. Bocheński, M. (2016). *Prawnokarna reakcja wobec sprawców przestępstw z art. 197 KK i art. 200 KK w świetle teorii i badań empirycznych*. Warszawa: CH Beck.
7. Boratyńska, K. T., Górski, A., Sakowicz, A. (2014). *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. Warszawa: CH Beck.
8. Chodoff, P. (1996). Ethical dimensions of psychotherapy: A personal perspective. *American Journal of Psychotherapy*, 50(3), 298–310.
9. Dukiet-Nagórska, T. (2002). Lekarski obowiązek współdziałania z organami ścigania a tajemnica lekarska. *Prawo i Medycyna*, 12, 9–25.
10. Filar, M. (2002). Seksualne wykorzystywanie dzieci w świetle polskiego kodeksu karnego (na tle prawno-porównawczym). *Dziecko Krzywdzone*, 1, 39–51.
11. Filar, M. (2006). „Druga” nowelizacja Kodeksu karnego w zakresie tzw. przestępstw seksualnych. *Państwo i Prawo*, 3, 39–55.
12. Filar, M. (2010). Polityka kryminalna czy polityka? (Nowelizacja Kodeksu karnego w zakresie przestępstw seksualnych). (In) V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi* (pp. 845–846). Warszawa: Wolters Kluwer.
13. Gardocki, L. (2008). *Prawo karne*. Warszawa: CH Beck.
14. Gardocki, L. (2010). *Prawo karne*. Warszawa: CH Beck.
15. Gavaghan, C. (2007). Dangerous patients and duties to warn: a European Human Rights perspective. *European Journal of Health Law*, 14, 113–130.
16. Górski, A. (2012). Lekarz w procesie karnym. (In) P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (Eds.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla* (pp. 1587–1600). Warszawa: Wolters Kluwer.
17. Gray, A. (2006). Confidentiality: A contribution to the debate. *British Journal of Psychotherapy*, 22(3), 363–372.
18. Greenberg, D., Buchbinder, J. T., Witztum, E. (2012). Arranged matches and mental illness: therapists’ dilemmas. *Psychiatria*, 75(4), 342–354.

19. Grzegorzczak, T. (2014). *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1–467. Komentarz*. LEX/el (accessed 24 January 2018).
20. Hall, R. C. W., Hall R. C. W. (2007). A profile of pedophilia: definition, characteristics of offenders, recidivism, treatment outcomes, and forensic issues. *Mayo Clinic Proceedings* 82, 4, 457–471.
21. Hofmański, P., Sadzik, E., Zgryzek, K. (Eds.), (2011). *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do 1–296. Tom I*. Warszawa: CH Beck.
22. Hudson-Allez, G. (2004). Threats to psychotherapeutic confidentiality: can psychotherapists in the UK really offer a confidentiality ethic to their clients? *Psychodynamic Practice*, 10(3), 317–331.
23. Jenkins, P. (2005). Aspects of the external frame: psychodynamic psychotherapy and the law. *Psychodynamic Practice*, 11(1), 41–56.
24. Kermani, E. J. (1982). Court rulings on psychotherapists. *American Journal of Psychotherapy*, 36(2), 248–255.
25. Kolański, M. (2002). Ochrona dóbr osobistych w prawie medycznym. *Prawo i Medycyna*, 11, 42–52.
26. Koocher, G. P. (2003). Ethical issues in psychotherapy with adolescents. *Journal of Clinical Psychology: In Session*, 59(11), 1247–1256.
27. Królikowski, M., Zawłocki, R. (Ed.), (2017). *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz. Art. 222–316*. Warszawa: CH Beck.
28. Kunicka-Michalska, B., Wojciechowska, J. (2001). *Przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności oraz czci i nieetykalności cielesnej. Rozdziały XXIII, XXIV, XXV i XXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa: CH Beck.
29. Kuo, F. (2009). Secrets or no secrets: confidentiality in couple therapy. *The American Journal of Family Therapy*, 37, 351–354.
30. Mappes, D. C., Robb, G. P., Engels, D. W. (1985). Conflicts between ethics and law in counseling and psychotherapy. *Journal of Counseling and Development*, 64, 246–252.
31. Marek, A. (2010). *Kodeks karny, Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
32. Mozgawa, M. (2017). Komentarz do art. 240 kk. (In) M. Mozgawa (Ed), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany [online]*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
33. Mozgawa, M., Budyn-Kulik, M. (2006). Prawnokarne aspekty pedofilii. Analiza dogmatyczna i wyniki badań empirycznych. *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, 2, 43–78.
34. Olejniczak, A. (2010). Komentarz do art. 448 Kodeksu cywilnego. (In) A. Kidyba (Ed.), *Kodeks cywilny. Komentarz. T. III. Zobowiązania – część ogólna*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
35. Paprzycki, L.K. (2013). *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1–424*. LEX/el (accessed 24 January 2018).
36. Piórkowska-Flieger, J. (2017). Komentarz do art. 240 k.k. (In) T. Bojarski (Ed.), *Kodeks karny. Komentarz*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
37. Plebanek, E., Rusinek, M. (2007). Ujawnienie tajemnicy zawodowej w procesie karnym a odpowiedzialność karna. *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, 11(1), 73–99.
38. Razowski, T. (2017). Komentarz do art. 240 k.k. (In) J. Giezek (Ed.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
39. Razowski, T. (2010). Zwolnienie świadka z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej w procesie karnym. *Prokuratura i Prawo*, 7–8, 142–149.
40. Rejman, G. (1996). Tajemnica lekarska. *Studia Iuridica*, 31, 147–188.
41. Rusinek, M. (2017). *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
42. Safjan, M. (1998). *Prawo i medycyna. Ochrona praw jednostki a dylematy współczesnej medycyny*. Warszawa: Oficyna Naukowa.
43. Seto, M. C. (2009). Pedophilia. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 391–407.
44. Seto, M. C. (2004). Pedophilia and sexual offenses against children. *Annual Review of Sex Research*, 15, 321–361.
45. Seto, M. C. (2008). *Pedophilia and sexual offending against children. Theory, assessment and intervention*. Washington DC: American Psychological Association.
46. Skorupka, J. (Ed.), (2018). *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. Warszawa: CH Beck.
47. Szewczyk, M. (2000). Kilka uwag dotyczących przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości. *Prokuratura i Prawo*, 6, 23–27.
48. Światała, K. (2014a). Tajemnice zawodów medycznych – podstawowa charakterystyka. *Monitor Prawniczy*, 11. Legalis/el (accessed 24 January 2018).
49. Światała, K. (2014b). Wyjątki od obowiązku zachowania tajemnic zawodów medycznych. *Monitor Prawniczy*, 12. Legalis/el (accessed 24 January 2018).
50. Światała, K. (2014c). Katalog tajemnic związanych z wykonywaniem zawodów medycznych. *Monitor Prawniczy*, 13. Legalis/el (accessed 24 January 2018).
51. Szewczyk, M. (2006). Komentarz do art. 240 k.k. (In) A. Zoll (Ed.), *Kodeks karny, Komentarz. T. 2*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
52. Szewczyk, M. (2000). Prawnokarna ochrona tajemnicy zawodowej lekarza. *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, 1, 161–172.
53. Tyszkiewicz, L. (2018). Komentarz do art. 240 k.k. (In) M. Filar (Ed.), *Kodeks karny. Komentarz*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
54. Warylewski, J. (2001a). *Przestępstwa seksualne*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

55. Warylewski, J. (2001b). *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Rozdział XXV. Komentarz*. Warszawa: CH Beck.
56. Warylewski, J. (2006a). *Problematyka właściwej reakcji karnej na zachowania związane z godzeniem w wolność seksualną lub obyczajność*, referat wygłoszony na IV Polskim Kongresie Penitencjarnym. Kalisz 22–24 listopada 2006 r., received 24.01.2018 from <http://arch.prawo.ug.edu.pl/index.php?id=200&pu=2346>.
57. Warylewski, J. (2006b). Nowelizacje kodeksu karnego z 1997 r. w zakresie przestępstw seksualnych oraz ich konsekwencje. (In) T. Bojarski, K. Nazar (Eds.), *Zmiany w polskim prawie karnym po wejściu w życie kodeksu karnego z 1997 r.* (pp. 229–247). Lublin: Wydawnictwo UMCS.
58. Warylewski, J. (2007). Reakcja karna na przestępstwa seksualne. *Przegląd Więziennictwa Polskiego*, 54, 34–44.
59. Warylewski, J. (2015). Tajemnica adwokacka i odpowiedzialność karna za jej naruszenie (ujawnienie). *Palestra*, 5–6, 8–16.
60. Wild, M. (2001). Ochrona prywatności w prawie cywilnym (konceptja sfer a prawo podmiotowe). *Państwo i Prawo*, 4, 54–72.
61. Wilk, L. (1999). Obowiązek denuncjacji w prawie karnym, *Prokuratura i Prawo*, 1, 21–40.
62. Wróbel, W. (2007). Komentarz do art. 240 k.k. (In) A. Zoll (Ed.), *Kodeks karny, Komentarz. T. II*, Lex/el (accessed 24 January 2018).
63. Younggren, J. N., Harris, E. A. (2008). Can you keep a secret? *Journal of Clinical Psychology: In Session*, 64(5), 589–600.
64. Zgoliński, I. (2016). Komentarz do art. 240 kk. (In) V. Konarska-Wrzosek (Ed.), *Kodeks karny. Komentarz*. Lex/el (accessed 24 January 2018).
5. Statut Polskiego Towarzystwa Psychologicznego z dnia 21.09.2005 ze zmianami, received 24.01.2018 from <http://www.ptp.org.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=28>.
6. Statut Polskiego Towarzystwa Terapii Poznawczej i Behawioralnej z dnia z 26.11.1998 r. ze zmianami z 15.04.2016, received 24.01.2018 from. <http://www.pttpb.pl/dokumenty/statut-towarzystwa/>.

Cited normative acts:

1. Kodeks etyczno-zawodowy psychologa Polskiego Towarzystwa Psychologicznego 1991, <http://www.ptp.org.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=29> (accessed 24 January 2018).
2. Kodeks etyczny Polskiego Towarzystwa Terapii Poznawczej i Behawioralnej <http://www.pttpb.pl/dokumenty/kodeks-etyczny/> (accessed 24.01.2018).
3. Kodeks etyczny psychoterapeutów Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego 2015, [http://static2.medforum.pl/upload/file/KODEKS%20ETYCZNY%20PSYCHOTERAPEUT%C3%93W%20POLSKIEGO%20TOWARZYSTWA%20PSYCHIATRYCZNEGO%20uchwalony%202015_10_17\(3\).pdf](http://static2.medforum.pl/upload/file/KODEKS%20ETYCZNY%20PSYCHOTERAPEUT%C3%93W%20POLSKIEGO%20TOWARZYSTWA%20PSYCHIATRYCZNEGO%20uchwalony%202015_10_17(3).pdf), received from 24.01.2018.
4. Regulamin Sądu Koleżeńskiego Polskiego Towarzystwa Psychologicznego z dnia 28.11.2015 r., received 24.01.2018 from <http://www.ptp.org.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=26>.

Corresponding author

Dr Maciej Bocheński
Krakowska Izba Adwokacka
Al. J. Słowackiego 11a/9
PL 31-159 Kraków.
e-mail: adw.maciej.bochenski@gmail.com

TAJEMNICA ZAWODOWA PSYCHOLOGA A OBOWIĄZEK DENUNCJACJI Z ART. 240 KODEKSU KARNEGO

Stwierdzenie, że w zawodzie psychologa jedną z nadrzędnych zasad deontologii zawodowej jest obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej wydaje się truizmem. Podobnie jak w przypadku innych zawodów zaufania publicznego dane, które są w najwyższym stopniu wrażliwe, a z którymi w ramach wykonywania zawodu zapoznaje się psycholog, powinny być w sposób należyty zabezpieczone przed ich ujawnieniem (Jenkins, 2005; Younggren, Harris, 2008; Hudson-Allez, 2004; Gavaghan, 2007; Popiel, Pragłowska, 2008; Bednarek, 2016).

Kwestia tajemnicy zawodowej pozostaje jednym z centralnych zagadnień etyki psychologa, bez względu na to na jakiej sferze działalności psychologicznej koncentruje on swoją działalność zawodową. Warto wskazać choćby Kodeks etyczno-zawodowy psychologa Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, w którym w art. 21 sformułowano zasadę, że „psychologa obowiązuje przestrzeganie tajemnicy zawodowej”. Reguła ta doznaje następnie dalszego uszczegółowienia w art. 21, 23 i 24 wskazanego aktu normatywnego (Kodeks etyczno-zawodowy PTP, 2005). Nie sposób nie wspomnieć również o Kodeksie etycznym psychoterapeutów Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, który w rozdziale 4 (art. 4.1. do 4.9.) ustanawiającym zasady tajemnicy zawodowej stanowi, że „na terapeutę spoczywa obowiązek zapewnienia tajemnicy spotkania psychoterapeutycznego” oraz wskazuje dalsze aspekty postępowania psychoterapeuty w sprawie dochowania poufności spotkań terapeutycznych (Kodeks psychoterapeutów PTP, 2015).

Podobnie Kodeks etyczny Polskiego Towarzystwa Terapii Poznawczej i Behawioralnej stanowi w dziale II pkt 12, że „Psychoterapeuta poznawczy bądź też behawioralny zobowiązany jest do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji uzyskanych od pacjenta w toku psychoterapii. W szczególności nie może ujawniać bez zgody pacjenta osobom trzecim: faktu pozostawiania pacjenta w terapii, przebiegu i treści procesu terapeutycznego, danych o stanie psychicznym pacjenta, danych o rokowaniach i postęпах w leczeniu” (Kodeks etyczny PTPPB), zaś w dziale II pkt 14, że „Uchylenie tajemnicy jest dopuszczalne tylko w przypadku ochrony dobra wyższego, np. o ile istnieje domniemanie poważnego zagrożenia zdrowia lub życia pacjenta oraz innych osób. Tajemnica może być wówczas uchylona tylko wobec osób lub instytucji do tego właściwych” (Kodeks etyczny PTPPB). Dział V pkt 1 ppkt 2 omawianego aktu normatywnego wprowadza również obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej przez superwizora-dydaktyka PTPPB.

W piśmiennictwie podkreśla się, że tajemnica zawodowa stanowi fundament wykonywania zawodu psychologa, na którym opiera się zaufanie, konieczne w relacji psychologa z klientem/pacjentem, szczególnie w przypadku prowadzenia przez psychologa psychoterapii (Popiel, Pragłowska, 2008; Fedorowicz, 2013; Younggren, Harris, 2008; Jenkins, 2005; Bednarek, 2016). Wyłącznie niezachwiane przekonanie klienta (pacjenta) o tym, że żadne z przekazanych psychologowi informacji (poza wypadkami zagrożenia zdrowia i życia) nie zostaną ujawnione, daje szansę realizacji celów i zadań psychoterapii, a także innych działań podejmowanych przez psychologa (Popiel, Pragłowska, 2008; Fedorowicz, 2013; Younggren, Harris, 2008; Gavaghan, 2007; Bednarek, 2016).

Niezależnie od uregulowania tajemnicy zawodowej psychologa jako zasady etyki i deontologii zawodowej kwestia ta nie umknęła również uwadze polskiego ustawodawcy (Światała, 2014a, 2014b, 2014c), który przepisami ustawowymi obwarował obowiązek dyskrecji zawodowej, a to w art. 14 Ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (UoZPSZP, 2001), w art. 50 Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, tj. z dnia 5 kwietnia 2017 r. (UoOZP, 2017) oraz art. 14 Ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, tj. z dnia 8 czerwca 2017 r. (UoPPRPP, 2017). Warto w tym miejscu przywołać przepisy przytoczyć w ich pełnym brzmieniu. Zgodnie z art. 14 pierwszego z wymienionych aktów normatywnych:

- „1. Psycholog ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z klientem, uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.
2. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie.
3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy:
 - 1) poważnie jest zagrożone zdrowie, życie klienta lub innych osób,
 - 2) tak stanowią ustawy.”

Z kolei w świetle art. 50 UoOZP:

- „1. Osoby wykonujące czynności wynikające z niniejszej ustawy są obowiązane do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym powezmą wiadomość w związku z wykonywaniem tych czynności, stosownie do odrębnych przepisów, a nadto z zachowaniem przepisów niniejszego rozdziału”. Przepis art. 50 ust. 2 przywołanej ustawy, do której wypada czytelnika odesłać, przewiduje z kolei wyjątki od zasady wysłownionej w art. 50 ust. 1.

Art. 14 ust. 1 UoPPRPP, który postrzegany jest jako podstawa zachowania tajemnicy zawodowej przez osoby wykonujące zawód medyczny, który nie jest uregulowany odrębną ustawą (Światała, 2014b), wprowadza zasadę, w myśl której „osoby wykonujące zawód medyczny są obowiązane zachować w tajemnicy informacje związane z pacjentem, w szczególności ze stanem zdrowia pacjenta”, natomiast w dalszych przepisach (ust. 2–4 wprowadza możliwe i prawnie dopuszczalne odstępstwa od reguły dyskrecji).

Nie sposób nie zauważyć także i tego, że tajemnica zawodowa psychologa jako tajemnica prawnie chroniona doznaje ochrony również w sformalizowanych postępowaniach – cywilnym, administracyjnym i karnym, pozwalając co najmniej odmówić odpowiedzi na pytanie, a w określonych przypadkach także odmówić zeznań. Tajemnicę może też prawnie chronić bezwzględny zakaz dowodowy przesłuchania określonej kategorii osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy zawodowej.

Warto w tym kontekście przywołać art. 261 § 2 kpc, zgodnie z którym „Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytanie, jeżeli zeznanie mogłoby narazić jego lub jego bliskich (...) na odpowiedzialność karną, hańbę lub dotkliwą i bezpośrednią szkodę majątkową albo jeżeli zeznanie miałyby być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej. Duchowny może odmówić zeznań co do faktów powierzonych mu na spowiedzi”. Z kolei w świetle art. 82 kpa „Świadcami nie mogą być:

- 1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń;
- 2) osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych na okoliczności objęte tajemnicą, jeżeli nie zostały w trybie określonym obowiązującymi przepisami zwolnione od obowiązku zachowania tej tajemnicy;
- 3) duchowni co do faktów objętych tajemnicą spowiedzi, zaś art. 83 § 2 tej samej ustawy ustanawia podobną jak w postępowaniu cywilnym zasadę, że świadek może odmówić odpowiedzi na pytania, gdy odpowiedź mogłaby narazić jego lub jego bliskich wymienionych w § 1 na odpowiedzialność karną, hańbę lub bezpośrednią szkodę majątkową albo spowodować naruszenie obowiązku zachowania prawnie chronionej tajemnicy zawodowej.”

W postępowaniu karnym natomiast na podstawie art. 180 kpk:

„§ 1. Osoby obowiązane do zachowania (...) tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator dla dobra wymiaru sprawiedliwości zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej. (...)”. Art. 180 § 2 kpk przewiduje natomiast procedurę zwolnienia z tajemnicy zawodowej

m.in. adwokackiej i lekarskiej oraz przesłanki skorzystania z tejże. Treść przywołanego przepisu w zestawieniu z regulacjami kpc i kpa wskazuje, że to właśnie w postępowaniu karnym, z uwagi na doniosłość zasady prawdy materialnej, istnieje relatywnie najszersza możliwość uzyskania przez organy procesowe dostępu do danych i informacji objętych tajemnicą zawodową (Grzegorzczak, 2014; Skorupka, 2018; Paprzycki, 2013; Razowski, 2010). Warto w tym kontekście na marginesie wskazać, że do pojęcia dobra wymiaru sprawiedliwości odniósł się także Trybunał Konstytucyjny, który uznał, że „w konflikcie dwóch wartości: dobra wymiaru sprawiedliwości oraz dobra klienta powierzającego swemu pełnomocnikowi poufną informację, nie można nadać tej drugiej bezwzględnego prymatu”. Dlatego też TK stwierdził, że art. 180 § 2 kpk pozwala na zwolnienie radcy prawnego z tajemnicy zawodowej i jest zgodny z art. 2, art. 17, art. 31 ust. 3, art. 41 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 49 i art. 51 ust. 2 Konstytucji RP (wyr. TK z 22.11.2004 r., SK 64/03, Dz.U. Nr 255, poz. 2568). Stanowisko Trybunału Konstytucyjnego – jakkolwiek trudne, a być może nawet niemożliwe do zaakceptowania (choćby dla środowiska adwokackiego, Warylewski, 2015), pozwala wnioskować o możliwym kierunku interpretacji podobnych konfliktów wartości w przypadku psychologa.

Równocześnie jednak dla porządku trzeba wskazać na bezwzględne zakazy dowodowe (zakazy przesłuchiwania), które w określonych przypadkach mogą dotyczyć psychologa. Art. 199 kpk ustanawia taki zakaz w przypadku biegłego, a to w zakresie oświadczeń oskarżonego złożonych wobec biegłego dotyczących zarzucanego mu czynu (Skorupka, 2018; Boratyńska, Górski, Sako-wicz, 2012; Hofmański, Sadzik, Zgryzek, 2011), zaś art. 52 UoOZP – wobec osób obowiązanych do zachowania tajemnicy na okoliczność wypowiedzi osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z ustawy co do popełnienia przez nią czynu zabronionego pod groźbą kary. Wspomniany zakaz stosuje się odpowiednio do lekarzy wykonujących czynności biegłego. W kontekście tego ostatniego przepisu – poniekąd w kontrze wobec przywołanego wyżej stanowiska TK – warto wskazać na Postanowienie Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 20 kwietnia 2005 r. sygn. akt I KZP 6/05, w którym stwierdzono, że „Przepis art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego dotyczy każdej osoby, która wykonuje czynności określone w tej ustawie; ustanawia on bezwzględny zakaz dowodowy, będąc przepisem szczególnym w stosunku do unormowania art. 180 kpk, a wobec tego takiej osoby nie można przesłuchać co do okoliczności przewidzianych w art. 52 ust. 1, nawet jeżeli wyrazi ona gotowość ujawnienia tego rodzaju tajemnicy zawodowej”.

Warto również wspomnieć i o tym, że tajemnica zawodowa psychologa nie dość, że została prawnie zagwarantowana, to dodatkowo zostały stworzone mechanizmy

przewidujące odpowiedzialność psychologa za złamanie tajemnicy zawodowej.

Za najdalej idące należy uznać uregulowania prawa karnego, w ramach których art. 266 kk penalizuje ujawnienie prawnie chronionej tajemnicy zawodowej. Warto zatem wskazać, że „Kto, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”. Jakkolwiek ściganie wskazanego czynu następuje na wniosek pokrzywdzonego, to jednak nie budzi wątpliwości, że psycholog ujawniający informacje na temat swojego klienta/pacjenta, w których posiadanie wszedł w ramach wykonywania działalności zawodowej, naraża się na odpowiedzialność karną (Światała, 2014a).

Za porównywalnie dotkliwą – choć być może o mniejszym ciężarze gatunkowym – należy uznać również odpowiedzialność cywilno-prawną. W doktrynie zwraca się uwagę na kumulatywny charakter roszczeń wynikających z przepisu art. 4 ust. 1 UoPPRPP i art. 448 kc oraz na możliwość korzystania także z niemajątkowych środków ochrony dóbr osobistych przewidzianych w art. 24 kc, gdy złamanie tajemnicy godzi w czyjeś dobra osobiste (Światała 2014a). Poza wskazanymi trybami odpowiedzialności cywilnej możliwe jest również domaganie się odszkodowania na podstawie art. 415 kc w sytuacji wystąpienia szkody majątkowej na skutek niezachowania rygorów ochrony tajemnic zawodów medycznych (Olejniczak, 2010; Wild, 2001; Kolasiński 2002). Jeżeli natomiast zobowiązanie do zachowania poufności traktować jako element umowy pomiędzy klientem a psychologiem, to ujawnienie informacji objętych tajemnicą może się ewentualnie wiązać z odpowiedzialnością odszkodowawczą za niewykonanie zobowiązania opartą na zasadzie art. 471 kc.

Nie można zapominać również o sankcjach dyscyplinarnych, które mogą dotknąć osobę, która zlekceważyła bądź choćby w niewystarczający sposób zabezpieczyła dane podlegające ochronie. Dobitnie wskazują na to dokumenty stowarzyszeń stojących w Polsce na straży prawidłowości wykonywania zawodu psychologa – przykładowo można w tej materii wskazać Statut Polskiego Towarzystwa Terapii Poznawczej i Behawioralnej (Statut PTPB, 2016), a także Statut Polskiego Towarzystwa Psychologicznego (Statut PTP, 2005) i Regulamin Sądu Koleżeńskiego Polskiego Towarzystwa Psychologicznego (Regulamin Sądu PTP, 2015).

Z punktu widzenia uregulowań prawnych tajemnica zawodowa psychologa w Polsce jawi się zatem jako dobrze zabezpieczona zasada wykonywania działalności psychologicznej. Nierzadko jednak w swojej pracy psycholog napotyka na trudne do rozwiązania problemy związane z koniecznością podjęcia decyzji, czy przydać

prymat tajemnicy zawodowej, czy też tajemnicę tę złamać w trosce o inne wartości (Gavaghan, 2007; Koocher, 2003; Younggren, Harris, 2008; Kuo, 2009). Ponieważ doświadczenie życiowe uczy, że regulacje prawne nie dają rozwiązań każdej możliwej sytuacji społecznej, w tym w szczególności dylematów etycznych czy też szerszej konfliktów wartości, to wzmiankowane przepisy bynajmniej nie pomagają tych wątpliwości rozstrzygać. Sposobom rozwiązywania podobnych dylematów poświęcono wiele publikacji, a wypracowanie sposobów ich rozwiązywania stanowi jeden z elementów kształcenia psychoterapeuty (Gavaghan, 2007; Koocher, 2003; Younggren, Harris, 2008; Hudson-Allez, 2004; Greenberg, Buchbinder, Witztum, 2012; Gray, 2006; Popiel, Pragłowska, 2008; Fedorowicz, 2013).

Znacznie poważniejszym problemem są sytuacje, w których dochodzi do powstania dylematu etycznego, który stawia psychologa niemal „pod ścianą”, a to wobec prawnego obowiązku ujawnienia tajemnicy zawodowej. Tak może być postrzegany art. 240 kk określany czasem nawet „obowiązkiem denuncjacji” (Stefański, 2017; Królikowski, 2017; Plebanek, Rusinek, 2007). W brzmieniu obowiązującym do 13 lipca 2017 r., z uwagi na zakres przedmiotowy obowiązku zawiadomienia o przestępstwie, problem związany z ewentualną koniecznością ujawnienia złamania tajemnicy zawodowej w oparciu o art. 240 kk był postrzegany jako relatywnie nieznaczny (Fedorowicz, 2013). Jak wskazywano, dość rzadko psycholog miałby mieć do czynienia z czynami, które wypełniałyby hipotezę omawianego przepisu, a przez to uruchamiałyby obowiązek denuncjacji (Fedorowicz, 2013).

Sytuacja stała się o tyle problematyczna, że w wersji art. 240 kk po nowelizacji, obowiązującej od 13 lipca 2017 r., znalazły się niektóre przestępstwa seksualne: zgwałcenie zbiorowe, tzw. pedofilskie i kazirodce oraz ze szczególnym okrucieństwem (art. 197 § 3 i § 4 kk), seksualne wykorzystanie bezradności (art. 198 kk) oraz obcowanie płciowe z małoletnim poniżej 15 roku życia (art. 200 kk). Jeżeli zważyć, że dobrowolne współżycie dwojga osób: siedemnastolatka i niespełna piętnastolatki (osób tzw. „chodzących ze sobą”) wyczerpuje znamiona typu czynu z art. 200 kk (Mozgawa, Budyn-Kulik, 2006; Beisert, 2011; Bocheński, 2016; Hall, Hall, 2007; Seto, 2004, 2008, 2009; Warylewski, 2006a, 2006b, 2007), i że z perspektywy znamion typu czynu zabronionego z art. 200 kk sprawcą takiego przestępstwa wcale nie musi być „pedofil” w rozumieniu medycznych klasyfikacji diagnostycznych (Mozgawa, Budyn-Kulik, 2006; Beisert, 2011; Bocheński, 2016; Warylewski, 2006a, 2006b, 2007), jako nader aktualne staje się pytanie o to, czy istotnie art. 240 kk uchyla obowiązek zachowania tajemnicy przez psychologa.

Odchodząc od jakiegokolwiek konkretnego przypadku, należy w ogóle zadać pytanie o zakres kryminalizacji w przypadku omawianego art. 240 kk, a przede wszyst-

kim o stosunek do obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Czy wartość w postaci zaufania koniecznego do należytego wykonywania zawodu, czy zasada lojalności względem klienta/pacjenta winna doznawać ograniczeń w konflikcie z innymi wartościami, bądź też dla dobra tzw. „wymiaru sprawiedliwości”? Trzeba bowiem wskazać, że w doktrynie nie ma większych wątpliwości co do tego, że to właśnie to ostatnie stanowi główne dobro prawne chronione przez art. 240 kk. „Dobrem chronionym (przez art. 240 kk – przyp. mój, MB) jest interes wymiaru sprawiedliwości wyrażający się w dążeniu do tego, aby każdy zamach na dobra prawne chronione przepisami wymienionymi w art. 240 § 1 kk został wykryty, a sprawca ujęty” (Szewczyk, 2006; Królikowski, 2017; Mozgawa, 2016; Piórkowska-Flieger, 2015; Razowski, 2014). Wskazuje się, choć jako dodatkowy przedmiot ochrony, że w wypadkach zawiadomienia o karalnym przygotowaniu lub usiłowaniu może być dobro chronione przepisem wymienionym w art. 240 kk (Królikowski, 2017; Szewczyk, 2006). Analizując omawianą problematykę, nie można nie postawić pytania (choć odpowiedź na nie przekracza ramy niniejszego artykułu), czy właściwe jest „przerzucanie” odpowiedzialności za wykrywanie przestępstw przez ustawodawcę na obywatela, w szczególności na osoby zaufania publicznego, zobowiązane z racji wykonywanego zawodu do zachowania tajemnicy zawodowej? Czy nie jest to wyraz słabości organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości? Nie sposób nie dostrzec też pewnej niekonsekwencji ustawodawcy – z jednej strony bowiem zabezpiecza on stosownymi regulacjami ustawodawczymi tajemnicę zawodową psychologa i różnymi sankcjami obwarowuje jej złamanie, z drugiej – poszerza katalog czynów objętych prawnym „obowiązkiem denuncjacji”, zwiększając potencjalny zakres sytuacji, w których psycholog będzie musiał zmierzyć się z konfliktem pomiędzy uczynieniem zadość obowiązkom płynącym z art. 240 kk a zasadą nieujawniania tajemnicy zawodowej. Jedynie na marginesie, niejako w charakterze postulatu *de lege ferenda*, można wskazać, że w pewnym zakresie psycholog (szczególnie prowadzący terapię) wykonuje czynności, przy których korzysta z niemal takiego samego zaufania ze strony swojego klienta jak adwokat czy też ksiądz. Warto zatem rozważyć, w obliczu zmieniającego się świata i – jak się wydaje – rosnącego zapotrzebowania na pomoc psychologiczną, zapewnienie psychologom analogicznych zabezpieczeń ich tajemnicy zawodowej, co najmniej w taki sam sposób, jak to ma miejsce w przypadku adwokatów i księży (*vide* art. 199 kpk). Istotą usług świadczonych przez psychoterapeutę jest bowiem zaufanie i poczucie bezpieczeństwa skłaniające do ujawnienia nawet najbardziej intymnych czy też skrywanych szczegółów (Popiel, Pragłowska, 2008), podobnie jak ma to miejsce w kancelarii adwokackiej czy też konfesjonale.

Powyższe rozważania prowadzą nieuchronnie do konieczności udzielenia bądź choćby próby udzielenia odpowiedzi na pytanie: czy wobec powzięcia przez psychologa w ramach wykonywanego przezeń zawodu wiarygodnej wiadomości o jednym z czynów wyszczególnionych w art. 240 kk winien on dać prymat obowiązkowi wynikającemu z tego przepisu i jednocześnie uchronić się przed ryzykiem poniesienia odpowiedzialności karnej, czy też pozostać w zgodzie z najważniejszą bodaj regułą etyki i deontologii zawodowej i nie ujawniać takiej informacji organom ścigania. Czy decyzja w tym przedmiocie winna zależeć od rodzaju czynu, o którym wiadomość powziął psycholog? W kontekście sytuacji, w której psycholog może dowiedzieć się, że jego nieco ponad siedemnastoletni klient współżyje seksualnie ze swoją niespełną piętnastoletnią dziewczyną wskazane wyżej pytanie nabiera większej aktualności. O ile bowiem zarysowany konflikt wartości inaczej przedstawia się w przypadku wiadomości o planowanym zamachu terrorystycznym, o tyle opisana forma czynu stanowiącego wszakże przestępstwo z art. 200 kk – i to dość częstą jego formę (Mozgawa, Budyn-Kulik, 2006; Beisert, 2011; Bocheński, 2016) trudniejsza jest do jednoznacznej oceny z perspektywy tego dylematu. Istnieją bowiem poważne wątpliwości, czy – także z perspektywy biologii, czy psychologii rozwojowej (Bocheński, 2016) – istotnie dochodzi w opisanym przypadku do ataku na jakiegokolwiek dobro prawne, a w szczególności – czy dochodzi do zagrożenia zdrowia „ofiary” (Bocheński, 2016; Gardocki, 2010; Kunicka-Michalska, Wojciechowska, 2001; Bielski, 2008; Filar, 2002, 2010). Trudno rozstrzygnąć, czy tajemnicy zawodowej powinno się *in abstracto* przydać wartość absolutną, ale nie sposób nie zauważyć, że z kolei próba dokonania wszelkich rozgraniczeń i dystynkcji między poszczególnymi czynami, o których dowiadywać się może psycholog, rodzi dalsze komplikacje w zakresie kryterium rozgraniczenia.

Przystępując do sygnalizowanej próby udzielenia czytelnikowi odpowiedzi na pytanie: „jak w takiej sytuacji postąpić...?”, należy wskazać, że ustawowe uregulowanie tajemnicy zawodowej psychologa z definicji wskazuje, że nie jest to tajemnica absolutna.

W doktrynie prawa karnego zaznaczył się jednak spór co do obowiązku denuncjacji spoczywającego na adwokacie (a w konsekwencji poniekąd także na innych przedstawicielach zawodów zaufania publicznego obowiązanych do zachowania tajemnicy zawodowej), który powziął informację o jednym z czynów opisanych w art. 240 § 1 kk w związku z udzielaniem porady prawnej. Zdaniem jednych adwokat jest z obowiązku zwolniony (Gardocki, 2008; Szewczyk, 2006; Kunicka-Michalska, 2005), zaś zdaniem drugich – nie (Marek, 2010; Zgoliński, 2016). Pierwszy pogląd wydaje się bardziej uzasadniony. Słusznie się bowiem zauważa, nie tylko zresztą w odniesieniu do adwokatów, ale również radców praw-

nych, lekarzy, dziennikarzy itd., że zawodowa dyskrecja w kolizji z interesami wymiaru sprawiedliwości powinna mieć pierwszeństwo, a kolizję między obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej a obowiązkiem denuncjacji z art. 240 § 1 kk należy rozstrzygać na korzyść tej pierwszej powinności. Z całokształtu regulacji procesowej wynika, że ustawodawca generalnie przyznaje pierwszeństwo zawodowej dyskrecji (Plebanek, Rusinek, 2007; Dukiet-Nagórska, 2002).

W literaturze – odnośnie sytuacji prawnej psychologa – wyrażono pogląd, że w takim przypadku „jako zasadę należy przyjąć, że powiadomienie o popełnieniu czynu zabronionego na osobie pacjenta oparte być musi na zgodzie pokrzywdzonego pacjenta” i taka denuncjacja w żadnym razie nie stanowi obowiązku osoby wykonującej zawód medyczny. Jeżeli pacjentem jest zaś sprawca, który doznał uszczerbku na zdrowiu w trakcie realizowania zamachu na inną osobę, to lekarz jest związany tajemnicą zawodową wobec niego „w sposób całkowity” (Dukiet-Nagórska, 2002; Świtłała, 2014a, 2014b, 2014c).

W doktrynie podnosi się również argument wykładni systemowej, że przepisy art. 180 § 1 i 2 kpk nie pozostawiają wątpliwości co do prymatu tajemnicy zawodowej nad interesem wymiaru sprawiedliwości. Tezę tę wzmacniają argumenty wynikające z konstytucyjnej zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), która pozwala ograniczyć korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw tylko wtedy, gdy jest to konieczne dla bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Z tej regulacji można wysnuć wniosek, że co do zasady zawodowa dyskrecja w kolizji z interesami wymiaru sprawiedliwości winna mieć pierwszeństwo i tylko wyjątkowo możliwe jest poświęcenie jej dla realizacji celów procesu karnego (Boratyńska, Górski, Sakowicz, 2014; Grzegorzczak, 2014; Hofmański, Sadzik, Zgryzek, 2011; Paprzycki, 2013; Plebanek, Rusinek, 2007; Rusinek, 2017).

Wracając do podstawowego przepisu statuującego tajemnicę zawodową psychologa:

- „1. Psycholog ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z klientem, uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.
2. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie.
3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy:
 - 1) poważnie jest zagrożone zdrowie, życie klienta lub innych osób,
 - 2) tak stanowią ustawy.”

W przypadku każdego z czynów wyszczególnionych w art. 240 kk, w przypadku którego spełniona jest równocześnie przesłanka „poważnego zagrożenia zdrowia, życia klienta lub innych osób” można wskazać, że samodzielną podstawę uchylenia się od obowiązku zachowania tajemnicy daje art. 14 ust. 3 pkt 1 UoZPSZP.

We wszystkich „granicznych” przypadkach, jak choćby wspomnianego siedemnastolatka z niespełną piętnastolatką, kluczowa będzie odpowiedź na pytanie: czy art. 240 kk wyczerpuje hipotezę pozwalającą na uchylenie się obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej przez psychologa wskazaną w art. 14 ust. 3 pkt 2 UoZPSZP? Czy zawarta w tym przepisie klauzula „tak stanowią ustawy” oznacza wyłącznie przepisy, które wprost wyłączają obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, o którym mowa w art. 14 ust. 1 UoZPSZP, czy też zwrot ten obejmuje te wszystkie przypadki, w których przepisy ustawy (nakładane przez te przepisy obowiązki lub zakazy) są nie do pogodzenia z obowiązkiem, o którym mowa w art. 14 ust. 1 UoZPSZP?

Z uwagi na fakt, że zasadą wykonywania zawodu psychologa jest zachowanie tajemnicy, zaś jej uchylenie (także na podstawie art. 14 ust. 3 pkt 2 UoZPSZP) należy pochytywać jako wyjątek, to zgodnie z zasadami dokonywania wykładni prawa należałoby interpretować ów wyjątek zawężająco. Zatem wydaje się zasadne, aby przepis ustawy, o której mowa w art. 14 ust. 3 pkt 2 UoZPSZP wprost uchylał obowiązek zachowania tajemnicy, jak to ma miejsce w przypadku art. 6 ust. 4 Ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze w brzmieniu: „Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie dotyczy informacji udostępnianych na podstawie przepisów Ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2017 r. poz. 1049) – w zakresie określonym tymi przepisami”. Niezależnie od krytycznej oceny w.w. przepisu (nie czas na nią i miejsce w ramach niniejszej publikacji) należy przepis ten wskazać jako przykład regulacji, która w pełni przystaje do omawianego problemu – tj. uchyla ściśle określony i wprost wskazany obowiązek, gdy „tak stanowią ustawy”. Przepis art. 240 kk takiego wprost wyrażonego uchylenia tajemnicy zawodowej nie przewiduje, zatem wydaje się, że nie takiej sytuacji dotyczy norma wysłowiona przez art. 14 ust. 3 pkt 2 UoZPSZP.

Autor niniejszej publikacji przychyła się do stanowiska, że obowiązek nakładany przez art. 240 kk nie uchyla tajemnicy zawodowej psychologa w tych przypadkach, w których przepisy ustanawiające tę tajemnicę (*vide* art. 14 UoZPSZP) nie dają podstaw do jej uchylenia. Trzeba jednak z całą stanowczością wskazać, że istnieje pogląd przeciwny (Marek, 2010; Zgoliński, 2016). Co więcej, przywołany wyżej wyrok TK sugeruje, że istnieje możliwość, że także i taka byłaby ewentualna linia orzecznicza. Ponad wszelką wątpliwość sprawa – dla bezpieczeństwa i pewności – wymagałaby interwencji wykładniczej Sądu Najwyższego.

Warto jeszcze na zakończenie wskazać, że dokonane w ostatnim czasie nowelizacje przepisu art. 240 kk należy ocenić o tyle negatywnie, o ile miałyby być to zwiastun dalszego poszerzania katalogu czynów objętych prawnym obowiązkiem denuncjacji. Już przykład siedemna-

stolatka i piętnastolatki pozwala wskazywać, że nawet w obecnym kształcie mogą wystąpić sytuacje, w których dla psychologa – z punktu widzenia zasad etyki i deontologii zawodowej – bynajmniej nie będzie oczywiste, czy zachodzą przesłanki zwalniające z obowiązku zachowania tajemnicy, choć z formalnego punktu widzenia prawo żąda od takiego psychologa zawiadomienia o przestępstwie. Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości dysponują, jak się wydaje, wystarczającym arsenałem środków pozwalających na wykrycie i ściganie sprawców przestępstw, by nie było bezwzględnej konieczności uciekania się do żądania informacji od społeczeństwa – w szczególności tej jego części, która z mocy prawa zobowiązana jest do zachowania tajemnicy zawodowej.

